

**SFÎNTUL
GRIGORIE TAUMATURGUL
ȘI
METODIU DE OLIMP**

COLECȚIA
«PĂRINȚI ȘI SCRITORI BISERICEȘTI»

A P A R E
DIN INIȚIATIVA ȘI SUB INDRUMAREA
PREA FERICITULUI PĂRINTE

I U S T I N
PATRIARHUL BISERICII ORTODOXE ROMÂNE

COMISIA DE EDITARE:

Pr. DUMITRU SOARE (președinte), Pr. Prof. ȘTEFAN ALEXE,
Pr. Prof. TEODOR BODOGAE, Pr. Prof. ENE BRANIȘTE, Prof.
NICOLAE CHIȚESCU, Pr. Prof. IOAN G. COMAN, Pr. Prof.
CONSTANTIN CORNIȚESCU, Prof. ALEXANDRU ELIAN, Pr.
Prof. DUMITRU FECIORU, Prof. IORGU IVAN, Pr. Prof.
GRIGORIE T. MARCU, Pr. Prof. IOAN RĂMUREANU, Pr. Prof.
DUMITRU STĂNILOAE, ION CIUTACU (secretar).

SFÎNTUL
GRIGORIE TAUMATURGUL
ȘI
METODIU DE OLIMP
SCRIERI

CARTE TIPĂRITĂ CU BINECUVINTAREA
PREA FERICITULUI PĂRINTE

IUSTIN
PATRIARHUL BISERICII ORTODOXE ROMÂNE

STUDIU INTRODUCȚIV, TRADUCERE, NOTE ȘI INDICI, DE
PREOT PROF. CONST. CORNIȚESCU

EDITURA INSTITUTULUI BIBLIC ȘI DE MISIUNE
AL BISERICII ORTODOXE ROMÂNE
BUCUREȘTI — 1984

pentru că este cea mai în vîrstă. Celei care va cîștiga întrecerea, vă promit că îi voi conferi cea mai rîvnită dintre diademe, împletită din florile pure ale înțelepciunii.

Discursul I : Marcela

I

Începînd, deci, Marcela, dacă îmi amintesc bine (cele spuse mie de Theopatra), a zis : «Lucru suprafiresc de mare, minunat și slăvit este fecioria, iar dacă trebuie să mă exprim direct, urmînd Scripturilor, este sinul Bisericii, floarea, pîrga ei, este modul de viață cel mai bun și mai frumos. De aceea și Domnul promite celor ce și-au păstrat fecioria, atunci cînd în evanghelii vorbește despre diferitele feluri de eunuci, că vor intra în împărăția cerurilor. Căci castitatea este un lucru foarte rar și greu de realizat de către oameni. Și cu cît este dusă la un nivel mai înalt și mai strălucitor, cu atît (mai mult) o pîndesc pericole și mai mari. Ea presupune firi robuste și nobile, care, strunindu-și cu siguranță pornirile, își îndreaptă vehicolul sufletului spre înălțimi, apoi trec cu ochii minții de granițele acestei lumi și, așezîndu-se pe bolta cerească, contemplă de aici direct Incoruptibilitatea însăși, așa cum țîșnește din sinurile imaculate ale Atoatecreatorului. Nu poate pămîntul să dea o astfel de desfătare ; ea numai din cer poate să izvorască. Pentru că, deși Fecioria pășește pe pămînt, capul ei atinge cerurile. Cei care — avînd în vedere realizările ei, au dorit-o, dar s-au apropiat de ea neinițiați, cu picioare murdare — aceia s-au întors de la jumătatea drumului, nerealizînd nimic demn de acest mod de viață.

Nu numai trupurile trebuie păstrate neîntinate, ci și sufletele ; pentru că, templele nu sînt mai strălucitoare decît statuile care le ocrotesc. Sufletele fiind statuile trupurilor, acestea trebuie împodobite cu sfințenia. Iar îngrijite și sfințite se fac mai degrabă atunci cînd ascultă fără lenevire cuvintele divine, pentru că sînt mereu aproape de adevăr, aproape de porțile înțelepciunii.

Sarea oprește descompunerea cărnii (și ucide toți agenții care o strică) ; în cazul fecioriei, toate pornirile trupului potrivnice rațiunii sînt strunite de bunele învățături. În mod necesar, sufletul care n-a fost impregnat, ca de sare, de acestea, miroase și face viermi. Este, de bună seamă, ceea ce mărturisea cu lacrimi regele David, cînd striga în munți : «Rănile mele s-au îpuțit și au putrezit» (Ps. 38, 5), pentru că nu și-a strunit pornirile cu sarea cugetelor celor înțelepte, ci, lenevindu-se, a fost învins de patimi și s-a întinat de desfrîu. De aceea, în Levitic este

interzis a se aduce Domnului Dumnezeu ca olocaust vreo ofrandă care în prealabil n-a fost sărată cu sare (Lev. 2, 13).

Domnul ne-a dat o sare mult folositoare, anume, studiul duhovnicesc al Scripturilor, prin aleşii Săi, fără de care este imposibil ca sufletul să ajungă la Cel Atotputernic. Căci «voi sînteţi sarea pămîntului» (Matei 5, 13) — a zis Domnul apostolilor. Prin urmare, se cuvine ca fecioara să fie totdeauna îndrăgostită de lucrurile frumoase, să se distingă între cei ce excelează prin înţelepciune, să nu cunoască trîndăvia şi moliciunea, să facă numai binele, să gîndească la lucruri vrednice de feciorie şi să îndepărteze din cuget murdăriile aduse de voluptate, ca nu cumva neglijînd o rană mică, aceasta să nască viermele desfriului. Căci «cea necăsătorită poartă grijă de lucrurile Domnului, pentru ca să fie sfîntă şi la trup şi la duh», zice fericitul Pavel (I Cor. 7, 32—34).

Mulţi dintre oameni cred că este inutil să asculte Cuvîntul, iar cînd îl ascultă, socotesc că îi fac un mare hatîr. Vai ! Naturi becisnice şi meschine, care se acoperă cu masca înţelepciunii ! Se străduiesc să împlinească lucrurile mici în toate amănuntele lor şi nu împlinesc întocmai lucrurile cele mari, care sporesc dragostea de castitate.

II

Gîndul fecioriei dat oamenilor este un dar extraordinar de mare, un dar făcut de ceruri, şi de aceea n-a fost descoperit primelor generaţii (de oameni). Pentru că atunci omenirea era puţină şi trebuia mai înţii să crească, să devină multime. De aceea, cei de demult, luînd de soţii pe propriile surori, întru nimic nu se ruşinau. Însă cînd s-a dat Legea, lucrurile s-au schimbat şi un lucru care mai înainte părea bun a fost interzis ca ruşinos şi păcat, precum este zis : «blestemat să fie cel ce descoperă goliciunea surorii sale» (Lev. 18, 9 ; Ibid. 20, 17). Aceasta, pentru că Dumnezeu a dat neamului omenesc cele necesare la timpul potrivit, aşa cum fac părinţii cu fiii lor. Părinţii nu-şi încredinţează fiii de la început pedagogilor, ci îi lasă mai înţii să zburde ca nişte mînji, apoi îi trimit pe lîngă dascăli, care gînguresc împreună cu ei, iar cînd au depădat apucăturile copilăriei, sînt trimişi la studii mai grele, apoi la altele din ce în ce mai dificile. Se cuvine să credem că la fel a tratat pe strămoşii noştri Dumnezeu, Tatăl universului. La început, încă pe cînd pămîntul nu era populat, omul era întocmai unui prunc ; el a trebuit să crească şi să se maturizeze. Dar, cînd pămîntul a fost populat de la un capăt la altul şi omenirea s-a răspîndit destul de mult, Dumnezeu n-a mai lăsat pe om în starea de la început, pentru că El voia, trecîndu-l de la o stare la alta, să-l apropie cît mai mult de ceruri, să-l conducă la starea superioară a fecioriei şi desăvîrşirii.

Astfel, pornindu-se de la unirea dintre frați și surori, o primă etapă în acest proces a fost luarea soțiilor din neam, apoi renunțarea la obiceiul propriu patrupedelor de a-și lua mai multe soții, evitarea adulterului și, în sfârșit, îmbrățișarea fecioriei, starea în care omul a învățat să strunească pornirile trupului și să ancoreze fără teamă în regiunea senină a nesticăciunii.

III

Și pentru că ar putea îndrăzni cineva să reproșeze acestui cuvânt că nu este întemeiat pe Scripturi, să cităm din Cărțile Profeților pentru a scoate mai bine în evidență cele spuse mai înainte. Se spune în Vechiul Testament că Avraam a fost primul care a primit tăierea împrejur. Tăierea unei părți din trupul său, nimic altceva nu mi se pare că vrea să însemne decât că Avraam avea să evite a avea progeneruri dintr-un trup ce este din același singe cu al său; avea să însemne că nimeni nu avea voie să se împreuneze cu sora sa, aceasta fiind ca și propriul său trup. Dat fiind acest legământ, apropierea și împărțirea patului cu surorile proprii au încetat de pe vremea lui Avraam, iar poligamia a fost interzisă din vremea profetilor. «Să nu fii robit de poftele tale» (Înț. Sir. 18, 30), ne zice în Scriptură, pentru că «vinul și femeile vor rătăci pe oamenii înțelepți» (Ibid. 19, 2). Și în alt loc : «Izvorul apei tale să fie al tău și bucură-te împreună cu femeia cea din tinerețea ta» (Prov. 5, 10); cu alte cuvinte, renunță la faptul de a avea mai multe femei.

Jeremia numește fără ocolișuri pe cei ce se aprind după mai multe femei «cai năvăliți» (Ier. 5, 8), iar înțeleptul Solomon zice : «mulțimea urmașilor celor necucernici la nimic nu folosește, iar bastarzii nu vor daînui» (Înț. 4, 3).

Dar, să nu zăbovim prea mult citind spusele profetilor, fiindcă se cuvine să arătăm că înfrinarea succede monogamia, că suprimând puțin câte puțin plăcerile cărnii, în cele din urmă dispare cu desăvârșire înclinarea firească spre împreunare. Este clar că la aceasta se referă (Înțeleptul) când zice : «Doamne, Părinte și Stăpînul vieții mele, nu mă lăsa pe mina lor ; îndepărtează de la mine nălucirile ochilor mei ; pofta inimii și plăcerea cărnii să nu mă copleșească» (Înț. Sir. 23, 1, 4, 6). Iar în cartea intitulată «Înțelepciunea» se spune că Duhul Sfînt își îndeamnă deschis ascultătorii la viață cumpătată și înfrinare când zice acestea : «Este mai bună sterilitatea (dacă este) însoțită de virtute». Pentru că amintirea virtuții echivalează cu nemurirea — ea fiind cunoscută de Dumnezeu și de oameni — fiind prezentă, (oamenii) o cinstesc ; departe fiind, oamenii o regretă. Ea trece în eternitate încununată în lupta pentru recompensele cele nepieritoare (Înț. Sol. 4, 1 ș.u.).

IV

S-a vorbit, deci, despre perioadele (traversate) de omenire, începînd cu unirea dintre frați și ajungîndu-se la înfrinare. Rămîne (să se vorbească) despre feciorie. De aceea, pe cît este posibil, să încercăm a trata (și acest punct). În primul rînd, să spunem de ce profeții și dreptii, care au învățat și săvîrșit atîtea lucruri frumoase, n-au lăudat-o, nici n-au îmbrățișat-o. N-au făcut aceasta pentru că acela care trebuia să dea această lecție trebuia să fie Domnul. El trebuia să ne învețe a ne despărți de oameni pentru Dumnezeu. Se cuvenea, deci, ca acest Prinț al preoților, Prinț al profeților și Prinț al îngerilor să fie numit și Prinț al fecioarelor. În antichitate omul nu era încă desăvîrșit și de aceea n-a putut să practice acest mod desăvîrșit de viață, adică fecioria. Creat «după chipul lui Dumnezeu», omul trebuia s-ajungă la «asemănarea» cu Dumnezeu. Pentru a realiza acest ideal, Cuvîntul a fost trimis în lume, a luat chipul nostru, a luat asupra-și păcatele noastre, pentru ca noi să putem îmbrăca iarăși chipul cel dumnezeiesc. Asemănarea cu Dumnezeu o realizăm atunci cînd, întocmai ca niște pictori abili, imprimăm vieții noastre trăsăturile vieții lui Hristos, atunci cînd urmăm drumul pe care El ni l-a arătat. De aceea, Hristos — Dumnezeu fiind — a îmbrăcat trupul nostru, ca noi să avem, întocmai ca un tablou expus privirilor, un model divin de viață, pe care să încercăm a-l imita. *El n-a gîndit într-un fel și a acționat în altul, nici n-a socotit anumite lucruri bune, dar a învățat altfel, ci ceea ce era cu adevărat bun și frumos, aceasta a învățat și a făcut.*

V

Deci, ce a făcut Domnul, Lumina și Adevărul venind în lume? Și-a păstrat curat trupul, împodobindu-l cu fecioria. De aceea, dacă vrem a deveni «asemenea» lui Dumnezeu, să ne ambiționăm a imita fecioria lui Hristos; făcîndu-se om, Cuvîntul a fost Prinț al fecioarelor, precum a fost și Prinț al păstorilor și Prinț al profeților Bisericii — ne asigură Ioan, ucenicul Său, cînd zice în cartea Apocalipsei că Domnul conduce corul fecioarelor: «Și iată am văzut Mielul stînd pe muntele Sion și împreună cu El o sută patruzeci și patru de mii (de aleși), care aveau înscris pe frunțile lor numele Său și al Tatălui. Și am auzit un vuiet venind din cer, un vuiet ca de ape multe și ca vuietul unui tunet puternic. Și vuietul pe care l-am auzit era ca al unor chitariști care cîntă cu chitarele lor. Și cîntă o cîntare nouă înaintea tronului și înaintea celor patru animale și înaintea bătrînilor. Și nimeni nu putea să învețe cîntarea, ci numai cele o sută patruzeci și patru de mii, cei răscumpărați de pe pămînt. Aceștia sînt cei ce nu s-au întinat cu femei, căci sînt verguri și ur-

mează pe Miel oriunde merge» (Apoc. 14, 1—4). Remarcăm mai departe cinstea înaltă la care este ținută fecioria de către Dumnezeu. «Ei au fost răscumpărați dintre oameni ca cel dintîi rod pentru Dumnezeu și pentru Miel și în gura lor nu s-a găsit minciună. Sînt fără prihană și urmează pe Miel, (zice Evanghelistul), oriunde merge» (Apoc. 14, 4—5).

(Evanghelistul) spune clar că numărul celor feciorelnici este limitat la o sută patruzeci și patru de mii, pe cînd numărul celorlalți sfinți este nelimitat. Iată ce spune cînd vorbește despre ceilalți sfinți: «Și am văzut o mulțime mare, din orice limbă, seminție și neam, pe care nimeni nu putea s-o numere» (Apoc. 7, 9). Prin urmare, dacă numărul celorlalți sfinți este nespus de mare, al fecioarelor este limitat.

Acesta, o Virtute, este cuvîntul meu despre feciorie, a zis (Marcela), și dacă am omis ceva, să completeze Teofila, care urmează (la cuvînt).

Discursul II : Teofila

I

Teofila (mi-a spus Theopatra) a zis: «Socotesc că este necesar — dat fiind că Marcela și-a început bine discursul, dar n-a epuizat complet tema — să încerc eu a face o concluzie cuvîntului ei. Cred că a explicat bine faptul că umanitatea a înaintat pas cu pas spre feciorie și că Dumnezeu a stimulat-o din timp în timp (pe această cale); socotesc, însă, incorectă afirmația că de acum înainte nu trebuie să se mai zămislească copii. Eu cred că reiese clar din Scripturi faptul că, recomandînd fecioria, Cuvîntul n-a oprit cu desăvîrșire nașterea de fii. Luna strălucește mai puternic decît ceilalți aștri, cu toate acestea, lumina celorlalți aștri nu este suprimată din cauza ei.

Să începem cu Geneza, pentru a da întîietate scrierii celei mai vechi. Hotărîrea și porunca lui Dumnezeu, referitoare la perpetuarea neamului omenesc se împlinește, incontestabil, încă și acum, iar Creatorul continuă să creeze. Este evident pentru oricine că Dumnezeu chiar și acum lucrează la modelarea lumii; aceasta este și învățătura Domnului care zice: «Tatăl Meu lucrează pînă acum» (Ioan 5, 17).

Numai cînd riurile vor înceta să-și preumbe apele spre mare, cînd lumina se va despărți definitiv de întuneric — pentru că acum încă se mai desparte — cînd uscatul va înceta să mai producă fructe, tîrîtoare și patrupeze, iar numărul mai dinainte prevăzut al oamenilor va fi împlinit, numai atunci va trebui ca oamenii să se abțină de la procreare. Dar pentru moment este necesar ca omul să colaboreze la (crearea) chipului lui Dumnezeu, pentru că lumea încă se formează și creația ei continuă. S-a zis: «Creșteți și vă înmulțiți» (Gen. 1, 28), iar porunca Creatorului

căruia îi datorăm și noi existența, nu trebuie să ne dezguste. Căci principiul nașterii oamenilor este împreunarea bărbatului cu femeia ; în virtutea unei puteri nevăzute, «osul din oase (le noastre) și carnea din carnea (noastră)» devine un om nou, creat de același meșter. În felul acesta trebuie să presupunem că se împlinește cuvîntul : «acesta este os din oasele mele și trup din trupul meu» (Gen. 2, 23).

II

Probabil că acest lucru îl simboliza și extazul adus asupra primului om în timpul somnului, el prefigura atracția bărbatului către femeia sa cînd, cuprins de dragostea procreației, lasă ca iarăși să se desprindă ceva din oasele și din carnea sa, să fie creat, așa cum am spus, alt om.

Pentru aceasta, pe bună dreptate s-a spus că (bărbatul) «va părăsi pe tatăl și pe mama sa» (Gen. 2, 24) ; atunci, uitînd de toate, cînd plin de iubire se unește cu femeia sa, îi oferă Creatorului Dumnezeu coasta pentru a i se lua, pentru ca din fiu ce era, să se arate la rîndul său tată. Deci, dacă și acum Dumnezeu continuă să creeze pe om, nu este oare o îndrăzneală prea mare să arăți scîrbă față de procreare, de care cel Atotputernic nu se rușinează atunci cînd face (copilul) cu mîinile Sale cele nepătate ? Căci, «înainte de a te fi format tu în pîntecele mamei (tale), Eu te-am cunoscut», zice lui Ieremia (Ier. 1, 5), iar Iov întrebă : «N-ai modelat Tu din lut ființă vie și capabilă să vorbească și ai așezat-o pe pămînt ?» (Iov, 38, 14), apoi rugîndu-se stăruitor, adaugă : «mîinile Tale m-au făcut și m-au zidit» (Ibidem 10, 8). Deci, nu este oare absurd să se interzică relațiile intime dintre soți atunci cînd ne așteptăm ca și după noi să existe martiri și adversari ai celui rău, pentru care — așa cum ne-a promis Cuvîntul — zilele îi vor fi scurtate ? (Matei 24, 22). Pentru că, dacă de aici încolo — așa cum ai spus tu — procrearea este considerată de Dumnezeu ca un fapt rău, pentru care motiv cei care se vor naște, împotriva poruncii și voinței divine, vor putea să stea bineplăcuți înaintea lui Dumnezeu ? Căci în mod firesc, cel ce s-a născut împotriva acestei voințe nu este bineplăcut lui Dumnezeu ; este asemenea unei monede emise împotriva voinței și poruncii autorității. Aceste raționamente ne fac să nu dăm oamenilor posibilitatea să aibă urmași.

III

Înterupînd-o, Marcela a zis : «O, Teofila, faci o mare greșală, care vine împotriva celor ce ai spus pînă acum. Crezi că ai rezolvat fără noi o problemă atît de mare ? Îmi vine în minte o întrebare pe care, prea-înțelepto, cineva ar putea-o formula cîndva : Ce zici de (copiii) născuți împotriva legii, din desfrîu ? Tu ești de părere că este imposibil să vină

cineva pe lume, dacă nu este adus ca de mînă ; și dacă Dumnezeu nu-i face un cort ? Să nu invoci pasajul din Scriptură, unde se spune : «copiii adulterinilor nu ajung la termen» (Întel. lui Sol. 3, 16) pentru că (aceeași Scriptură) te va îndepărta cu blîndețe, zicîndu-ți : «În nașterile duse la bun sfîrșit vedem adesea, ca pe un fruct copt la timp, pe cei concepuți în legături nelegitime» (?). Dacă, sofisticînd, ai zice : «Ascultă tu expresia «nu ajung la termen» ; ea se referă, după mine, la o neîmplinire în raport cu dreptatea învățată de Hristos». Atunci ți s-ar spune : «O, draga mea, foarte mulți dintre cei născuți dintr-o legătură nelegitimă nu numai că n-au fost socotiți nedemni de a fi admiși în numărul fraților, dar adesea au fost desemnați conducători ai acestora». Prin urmare, fiind clar și toată lumea știind că și cei concepuți din desfrîu ajung la maturitate, nu trebuie să credem că Duhul a vorbit despre zămisliri și nașteri (trupești), ci — pe cît se pare — a vorbit despre cei care păcătuiesc față de adevăr, despre cei care prin învățăturile lor falsifică sensul Scripturilor, dînd naștere unei înțelepciuni nedesăvîrșite, amestecînd rătăcirea cu pietatea.

Acum, îndepărtat fiindu-ți și acest argument, răspunde(-ne) dacă și cei care se nasc din desfrîu sînt bineplăcuți lui Dumnezeu. Căci ai zis că este imposibil ca copilul să ajungă la bun sfîrșit, dacă Domnul nu-l plăsmuiește și nu-i dă viață».

IV

Teofila, ca și cînd ar fi fost prinsă de mijloc de un adversar puternic, s-a pierdut și abia ținîndu-și răsufllarea, a zis : «Draga mea, pentru a răspunde întrebării tale este nevoie de un exemplu, pentru ca să vezi încă și mai bine că puterea creatoare a lui Dumnezeu, care pe toate le străbate, ia parte în mod deosebit la nașterea oamenilor, făcînd să crească ceea ce este semănat în pămîntul roditor. Căci n-are vină ceea ce este semănat, ci cel care, sclavul plăcerii de o clipă, și-a lăsat sămînța în ogor străin.

(Pentru a înțelege) aducerea noastră la viață, imaginează-ți o clădire asemenea unei case, care-și are intrarea așezată în apropierea unor munți înalți ; de la intrare, această casă se prelungește mult în jos, iar în partea din dos este rotundă și că aici are multe ferestre.

— Mi-o imaginez, a zis Marcela.

— Să presupunem că, stînd înlăuntru, un meșter lucrează statui ; imaginează-ți că argila îi este din belșug furnizată din afară, pe ferestre, de mai mulți oameni, dintre care nici unul nu vede pe meșter. Să mai presupunem că această casă a fost acoperită de ceață și de nori și că cei de afară nu văd nimic afară de ferestre.

— Presupun și aceasta, a spus ea.

— Mai presupune că fiecăruia dintre lucrătorii care trudesă împreună la aprovizionarea cu argilă, i-a fost rezervată o singură fereastră și că, ducându-și argila, el trebuie s-o depună doar prin această fereastră și să nu se atingă de celelalte. Dacă cineva încearcă, din curiozitate, să deschidă pe cea destinată altuia, este amenințat cu focul și biciul.

— Admit și aceasta.

— Ce se întâmplă înăuntru ? Acestea : înăuntru, modelatorul trece de la o fereastră la alta, ia argila pe care o găsește și o modelează, iar după o perioadă de (cîteva) luni, o redă celor din afară prin aceleași ferestre. El are poruncă să prelucreze fără rezerve tot lutul bun de modelat, chiar dacă o parte din acesta a fost introdus de cineva, în chip condamnabil, pe altă fereastră decît cea care i-a fost destinată. (Materia n-a greșit cu nimic, de aceea, ca una care este fără de vină, trebuie să fie prelucrată și modelată). Însă cel care, împotriva poruncii, a introdus materialul prin fereastra care nu-i aparține, va fi pedepsit ca un nemernic încălcător al legii. De aceea, nu trebuie să condamnăm lutul, ci pe cel care a făcut acea faptă nelegiuită, pe acela care, din cauza necumpătării, a introdus (materialul) pe furiș sau cu forța prin altă fereastră.

— Foarte adevărat vorbești.

V

Acum, deci, făcute fiind aceste presupuneri, este timpul, o, prea înțelepto, să legi această imagine de cele deja spuse mai înainte ; să compari cele petrecute în clădire cu faptul nașterii ; intrarea clădirii, care este în apropierea munților, sugerează coborîrea și trimiterea sufletelor din ceruri în trupuri ; ferestrele preînchipuie sexul femeiesc ; meșterul preînchipuie puterea lui Dumnezeu care, folosindu-se de firea noastră, precum a spus, în procesul procreației ne modelează pe noi, oamenii, înăuntru, în chip nevăzut, făcînd pentru suflete hainele (pe care le vor purta). Cei care aduc lutul preînchipuie (sexul) bărbătesc... Participînd, să zicem așa, la procesul creației lui Dumnezeu, sămînța umană nu trebuie socotită a fi ceva rău.

Meșterul prelucrează tot ceea ce îi stă la dispoziție și nici unul din lucruri nu trebuie considerat a fi rău în sine ; *un lucru devine bun sau rău prin folosința care i se dă*. Făcînd ceva bun, lucrul se arată a fi și el bun ; făcînd ceva urit și nerușinat, lucrul se arată a fi rău. Cu ce este de vină fierul, care are menirea să fie folosit în agricultură și în alte munci folositoare, dacă alții au făcut din el arme cu care să se ucidă în lupte ? Cu ce este de vină aurul, argintul, arama și în general toate me-

talele ușor de prelucrat, dacă cei nerecunoscători față de creatorul lor se închină statuilor făcute din ele ?

Să presupunem că cineva ar aduce, spre a fi prelucrată, lână furată. Meșterul o prelucrează și se gîndește doar la un singur aspect : anume, dacă lina merită a fi prelucrată. El nu aruncă nimic din ceea ce ar fi folositor, pentru că faptul că provine din furt n-o face de mai mică valoare, dat fiind că ea este (lucru) neînsuflețit. Prin urmare, ea trebuie prelucrată și înfrumusețată, iar hoțul trebuie pedepsit. Asemenea acestuia, trebuie chinuiți și pedepsiți cei ce distrug căsătoriile, surpă bunul mers al vieții și ard de dorința împreunării, pentru că murdăresc actul procreării, intrînd în grădini străine, însă sămînța, ca și mai înainte lina, trebuie să capete formă și viață.

VI

Și de ce trebuie să mă folosesc de atîtea exemple și să lungesc discursul ? De bună seamă că natura n-ar putea săvîrși o lucrare atît de complexă într-un timp atît de scurt, fără o cooperare divină. Căci cine dă tărie oaselor ? Cine leagă cu nervi membrele așa fel încît ele să se poată întinde și îndoi de la încheieturi ? Cine transformă seva inițială în sînge și lutul în carne, dacă nu Dumnezeu, Cel mai strălucit dintre meșteri ? El ne creează pe noi, oamenii, chipul Său rațional și însuflețit, modelîndu-ne ca pe o ceară, în pîntecele mamei, din inime semințe lichide. Cine este cel care poartă de grijă ca embrionul să nu fie asfixiat de lichid și de strînsoarea pereților (între care stă) ? Și cine transformă după naștere (pe copilul) firav și mic într-un (om) mare, (dîndu-i) frumusețe și putere, dacă nu — precum am zis — Dumnezeu, Cel mai strălucit dintre meșteri, care își transpune (în fapt) ideile prin Hristos, puterea Sa creatoare ?

Iată de ce, ne spun Scripturile de Dumnezeu inspirate, că copiii, chiar dacă se nasc din desfrîu, sînt încredințați îngerilor păzitori. Căci, dacă s-ar naște împotriva voinței acelei fericite naturi divine, cum ar mai fi ei încredințați îngerilor pentru a-i crește cu multă răbdare și blîndețe ? Și cum vor acuza copiii, plini de curaj pe părinții lor, chemîndu-i la judecata lui Hristos și vor zice : «Doamne, Tu nu ne-ai refuzat această lumină care strălucește peste toți ; aceștia, însă, ne-au expus morții, disprețuind porunca Ta. Pentru că s-a zis : «Copiii născuți din împreunări nelegitime își vor acuza părinții de nelegiuire la judecată» (Înt. Sol. 4, 6).

VII

Dar nu este exclus să se găsească cineva care să facă pe cei cu mai puțin spirit critic și mai puțin avizați să creadă că acest veșmînt de carne al sufletului, implantat de oameni, se formează de la sine, împo-

triva voinței lui Dumnezeu; în nici un caz, astfel de oameni nu vor fi crezuți, dacă vor învăța că substanța sufletului este semănată odată cu trupul muritor. Pentru că numai cel Atotputernic insuflă ceea ce este nemuritor și veșnic tânăr, El fiind singurul creator al celor nevăzute și netrecătoare. Căci zice Scriptura: «A suflat peste chipul său suflare de viață și s-a făcut omul suflet viu» (Gen. 2, 7). Nu omul ca atare, ci pe acei meșteșugari care nu cunosc pe propriul lor creator și meșteresc, pentru pierderea oamenilor, statui cu chip de om, îi acuză Cuvîntul în cartea Înțelepciunii, unde se zice: «Inima lor este de cenușă și speranța lor este de mai mic preț decît pămîntul, viața lor de mai mică cinste decît a lutului, pentru că ei nesocotesc pe Cel care i-a făcut, Care le-a dat suflet lucrător și le-a inspirat duh de viață» (Înț. Sol. 15, 10 ș.u.). Prin urmare, Dumnezeu este creatorul tuturor oamenilor și de aceea, după afirmația Apostolului, «El vrea ca toți oamenii să se mîntuiască și la cunoștința adevărului să vină» (I Tim. 2, 4).

În sfîrșit, pentru că acest aspect a fost elucidat, se cuvine să vorbim și despre celelalte. Atunci cînd cineva va ști cu exactitate ce se întîmplă în cazul omului, nu va mai arăta dezgust față de procreare, chiar dacă va prefera și va lăuda castitatea. Pentru că nu înseamnă că trebuie să socotim amare pe celelalte (alimente), chiar și pe cele amestecate cu dulceața fructelor, dacă mierea este mai dulce și mai plăcută decît ele. Referitor la această afirmație, voi aduce drept garanție mărturia lui Pavel, care zice: «Cel care-și mărită fata bine face; și cel care n-o mărită face și mai bine» (I Cor. 7, 38). Recomandînd partea cea mai bună, Cuvîntul n-a interzis cealaltă (cale), ci a lăsat pe fiecare să aleagă ceea ce i se cuvine și-i este folositor. Așa se face că unii au ales viața de familie, iar alții fecioria, viața scutită de plăceri, care duce trupul în starea îngerească, în care nimeni «nu se mărită, nici nu se însoară» (Matei 22, 30), după cuvintele nemincinoase ale Domnului. Abstenența neprihănită, care are promisiunile împărăției cerurilor, nu se așteaptă de la toți, ci numai de la cei care pot să conserve floarea totdeauna proaspătă și pură a fecioriei. Asemenea unei livezi, parfumată de flori de diferite feluri, Biserica — după cuvîntul profetului — este încununată nu numai de florile castității și cumpătării, ci și de florile rezultate din căsătorie. Căci (este zis): «Împodobită cu haine diferite, cu marginile de aur, regina a stat de-a dreapta mirelui» (Ps. 45, 10).

Aceasta este, o, Virtute, contribuția pe care ți-o ofer, după puterea mea, în legătură cu problema castității. Acestea zicînd Teofila — a relatat Theopatra — un murmur blînd s-a auzit printre fecioare, care au lăudat discursul. Cînd s-au liniștit și s-a așternut tăcerea peste tot, s-a ridicat Thalia, pentru că ea fusese rînduită să ia cuvîntul a treia.

Discursul III : Thalia

I

Socotesc că luînd imediat cuvîntul, ea a zis : «După părerea mea, tu, Teofila, ne depășești pe toate în cuvînt și faptă și în privința înțelepciunii nu ești față de nimeni a doua. Nimeni n-ar putea reproșa ceva discursului tău, chiar dacă ar fi pus pe ceartă și critică. Totuși, draga mea, chiar dacă toate sînt spuse corect, un singur lucru mă tulbură și mă nedumerește. Eu cred că (acest) bărbat înțelept și sfînt — vorbesc despre Pavel — n-ar fi raportat fără temei «la Hristos și la Biserică» unirea primului om și a femeii, dacă n-ar fi dat un sens mai înalt expresiilor și faptelor relatate în Scriptură. Dacă luăm cele relatate în Scriptură numai ca un model de unire a bărbatului cu femeia, pentru ce atunci Apostolul, amintind aceste fapte și conducîndu-ne pe calea Duhului, cred, le raportează «la Hristos și la Biserică» și interpretează categoric relațiile dintre Adam și Eva ? Căci cuvîntul Genezei sună așa : «Și a zis Adam : «aceasta este os din oasele mele și carne din carnea mea ; ea se va numi femeie, pentru că a fost luată din bărbatul ei. Din această cauză va lăsa omul pe tatăl său și pe mama sa și se va lipi de femeia sa și vor fi amîndoi un singur trup» (Gen. 2, 23 ; cf. Efes. 5, 31). Or, Apostolul, avînd în minte exact această pericopă, nu voiește, după cum am spus, să fie luată în sens literal, în sensul unirii simțuale a bărbatului cu femeia, precum (faci) tu.

Dînd textului un sens prea natural, tu ai dat (să se înțeleagă) că Scriptura vorbește doar de conceperi și de nașteri ; după tine, «osul luat din oase» dă naștere unui om, prin împreunare, în felul în care arborii produc fructele. Dar Pavel, învățînd că pasajul trebuie luat într-un sens mai spiritual și că trebuie raportat la Hristos, a zis așa : «Cel ce-și iubește femeia pe sine se iubește. Căci nimeni nu și-a urît vreodată trupul, ci-l hrănește și-l îngrijește, după cum și Hristos Biserica, căci noi sîntem mădulare ale trupului său. Pentru aceasta, va lăsa omul pe tatăl său și pe mama sa și se va lipi de femeia sa și vor fi amîndoi un singur trup. Taina aceasta mare este ; eu însă zic în Hristos și în Biserică» (Efes. 5, 28—32).

II

Să nu te tulbure faptul că Apostolul, vorbind despre un subiect sare la altul, încît pare că amestecă ideile, că intercalează în cele tratate considerațiuni fără legătură, încît pare că se îndepărtează de la scopul (său), așa cum face acum. Pentru că structura argumentelor sale este foarte diferită și se pretează la amplificări ; astfel, uneori, începe de la

ceea ce este simplu și trece la ceea ce este înalt și măreț; alteori, pornind de la sensurile adânci, sfîrșește cu ceea ce este simplu și la îndemîna oricui. El nu adaugă nimic străin ideii pe care o tratează, leagă cele spuse într-un chip admirabil și face să conveargă totul către o țintă unică, către obiectivul propus. Este, deci, o acțiune îndrăzneată faptul de a descoperi sensul argumentelor Apostolului, avînd în vedere cele spuse mai înainte. După părerea mea, tu, Teofila, ai expus destul de detaliat și strălucit sensul literal al cuvintelor Scripturii. Ar fi greșit, după cum s-a spus, a nu se ține deloc seama de text, mai ales de textul Genezei, unde sînt expuse hotărîrile de nestrămutat ale lui Dumnezeu referitoare la alcătuirea universului, (hotărîri) după care lumea este condusă pînă în prezent încă în chip armonios, pînă cînd Legiuitorul însuși, Cel care a făcut lumea, va voi s-o transforme din temelii și să desființeze prin alte legi primele legi ale firii. Dar nu trebuie să lăsăm cuvîntul la jumătate, ci să-i adăugăm sensului literal pe cel anagogic, scrutînd mai adînc Scriptura. Nu ne este permis a face abstracție de Pavel, care se ridică mai presus de sensul literal și declară că acel (text) se raportează la Hristos și la Biserică.

III

Mai întîi trebuie să arătăm (grijă) — pentru că este natural ca unii să stabilească acest raport într-un fel foarte diferit — în ce fel poate fi asemănat cu Fiul lui Dumnezeu cel care n-a ascultat de porunca divină, Adam, căruia i s-a zis: «Pămînt ești și în pămînt vei merge» (Geneză 3, 19). Și cum poate fi socotit acesta «întîi născut (față de) toată creatura» (Col. 1, 15), el, cel făcut din lut după (ce a fost făcut) pămîntul și materia solidă? Și cum se va îngădui ca el să fie «pomul vieții» (Apoc. 2, 7), el, cel alungat din cauza neascultării «ca nu cumva întinzînd iarăși mîna și mîncînd din el, să trăiască în veac» (Gen. 3, 22)? Căci obiectul care este comparat trebuie să poată fi găsit asemenea și pus în paralelă din multe (puncte de vedere) cu cîl a cărui imagine este, și să nu fie alcătuit din elemente opuse (acestuia). Cel care ar îndrăzni să pună pe același plan pe cel scrîntit cu cel întreg (la minte), armonia cu discordanța, ar fi socotit el însuși că nu este în toate mințile. Pentru că se compară cineva cu cel egal lui prin fire, chiar dacă acela este egal (doar) într-o mică măsură și (un obiect) alb se aseamănă cu altul care prin fire este alb, chiar dacă culoarea albă a acestuia este foarte puțină, în comparație cu a altui obiect, care pe drept se poate numi alb. Este îndeobște cunoscut că Înțelepciunea este fără păcat și nestrîcioasă, pe cînd cel condamnat pentru păcat este disprețuit și trecător.

IV

Socotesc că acestea sînt motivele pe care le invocă cea mai mare parte dintre cei care nu vor ca primul om să fie comparat cu Hristos, disprețuind, după cum se pare, puterea de pătrundere a lui Pavel. Prin urmare, ce zice Pavel ? Nu zice că Adam a fost ridicat (la statura lui) Hristos. Nu-l socotește pe acela tip, imagine (a acestuia), ci afirmă că Hristos s-a făcut exact ceea ce era Adam, fiindcă Cuvîntul care există dinainte de veci s-a sălășluit în el. Primul născut al lui Dumnezeu, prima mlađiđă, Înțelepciunea, s-a amestecat cu primul născut dintre oameni. Pentru că iată ce este Hristos : un om plin de dumnezeirea cea desăvîrșită, fără amestecare și un Dumnezeu sălășluind în om. Era firesc ca cel mai vîrstnic dintre eoni, primul dintre arhangheli, trebuind să vină în legătură cu oamenii, să intre și să locuiască în cel mai în vîrstă, în primul om al omenirii, în Adam. În felul acesta, reface și remodelează opera sa inițială, recrează pe om din Fecioară și din Duh, la fel cum la început, atunci cînd pămîntul era încă feciorelnic și nelucrat, a luat lut și a modelat din el, fără sămînță, ființa cea rațională.

V

Pentru aceasta pledează mărturia clară și plină de garanție a profetului Ieremia, care zice : «Și am coborît în casa olarului și iată că el făcea un lucru pe discurile de piatră. Și căzînd vasul la care el lucra, s-a spart în bucăți. Și iarăși l-a făcut vas, așa cum i-a plăcut să facă» (Ier. 18, 3). Căci pe cînd Adam era în mîinile Creatorului, să zicem, ca o pastă moale și umedă și asemenea unui vas de argilă n-ajunsesese să se întărească și să se pietrifice, adică să devină nemuritor, păcatul — întocmai ca apa care curgînd picătură cu picătură nimicește o lucrare — l-a distrus. De aceea, revenind asupra operei Sale, Dumnezeu a refăcut aluatul și a modelat același (om) «spre cinste» (cf. II Tim. 2, 20 ; Rom. 9, 21) ; după ce mai întîi l-a plămădit în pîntecele (fecioarei) și l-a unit cu Cuvîntul, l-a adus la viață tare și incoruptibil, cu neputință a fi din nou atins din afară de valurile corupțiunii, care îi aduseseră mai înainte stricăciunea și moartea. (Acest lucru îl) spune Domnul în parabola cu oaia cea pierdută, cînd zice : «Care este (acel) om dintre voi, care, avînd o sută de oi și pierzînd una din ele, nu lasă în munți pe cele nouăzeci și nouă și, plecînd, caută pe cea pierdută pînă ce o va găsi ? Și găsind-o o pune pe umerii săi și venind acasă își cheamă prietenii și vecinii și zice : «Bucurați-vă împreună cu mine, pentru că s-a găsit oaia mea cea pierdută» (Luca 15, 4—6).

VI

El era și este («de la început în Dumnezeu și Dumnezeu fiind» — Ioan 1, 1) Stăpînul atotputernic și păstorul celor din ceruri, căruia toate cele raționale se supun, iar mulțimile îngerilor celor fericiți îl urmează în ordine. Iar numărul ființelor nemuritoare, împărțite în cete și neamuri, a devenit perfect și complet abia cînd omul a fost adăugat turmei. Pentru că și el fusese creat a fi mai presus de stricăciune, pentru a slăvi pe împăratul și creatorul tuturor, pentru a se face prin cîntecele sale ecoul cîntecelor îngerești din cer. Dar, încălcînd porunca, omul a căzut într-o greșeală îngrozitoare și a devenit muritor. De aceea zice Domnul că El a venit la această viață din ceruri, după ce a părăsit cetele și oștile îngerești. Într-adevăr, munții reprezintă cerurile, iar cele 99 de oi reprezintă puterile, «începătoriile și stăpînirile» (Efes. 1, 21), pe care Stăpînul și Păstorul le-a părăsit atunci cînd a coborît să caute oaia cea pierdută. Omul încetase să mai facă parte din grupul și din numărul acestora, atunci cînd Domnul a luat firea lui și a îmbrăcat-o (ca pe un veșmînt) ; a făcut aceasta pentru ca nu cumva omul — copleșit de înșelăciunile plăcerii, iarăși să se afunde. Iată pentru ce Cuvîntul a îmbrăcat firea omească, pentru ca în felul acesta să fie anulată sentința pierzării, iar șarpele să fie învins.

Cel viclean trebuia învins tocmai de cel supus de el prin viclenie, și nu de altcineva. Era imposibil să fie desființată de altcineva sentința de condamnare și moartea, afară de omul căruia i s-a zis : «pămînt ești și în pămînt vei merge» ; acesta, reintrînd în luptă, trebuia să desființeze sentința care, din cauza lui, plana asupra tuturor oamenilor, așa încît, «după cum mai înainte toți mureau în Adam, la fel iarăși toți să fie vii în Hristos», care s-a îmbrăcat cu firea lui Adam (I Cor. 15, 22).

VII

Despre faptul că omul, devenind veșmînt și instrument al Fiului Unuia Născut, s-a supus întru totul acestuia, cred că s-a vorbit destul. Rămîne de examinat faptul dacă omul participă din fire la bine sau la rău. Pentru că sînt lucruri bune, drepte și sfinte prin firea lor, iar altele prin participare. Și sînt lucruri bune și lucruri rele : înțelepciunea, de exemplu, care se află la Dumnezeu, este opusă nelegiuirii și păcatului ; viața este opusă morții, nestricăciunea este opusă stricăciunii. Corectitudinea înseamnă viață, iar lipsa de corectitudine înseamnă stricăciune ; dreptatea și înțelepciunea înseamnă armonie, iar nedreptatea și lipsa de înțelepciune înseamnă discordanță. Or, omul, găsindu-se între aceste extreme, nu trebuie identificat nici cu dreptatea însăși, nici cu nedrepta-

tea ; trăind în mijlocul nesticăciunii și al stricăciunii, el se transformă în natura celui către care înclină. Dacă înclină spre stricăciune, devine stricăcios și muritor, iar dacă (înclină) spre nesticăciune, (devine) nesticăcios și nemuritor. Pus între pomul vieții și al cunoașterii binelui și răului (Gen. 2, 9), el s-a schimbat în forma celui din ale cărui fructe a gustat ; el nu era nici pom al vieții, nici al stricăciunii, așa că atunci când s-a atașat celui viclean a devenit muritor, iar când s-a apropiat de el izvorul vieții, iarăși (s-a arătat) nesticăcios și nemuritor.

Așa învață Pavel undeva, zicînd : «Stricăciunea nu va moșteni nesticăciunea» (I Cor. 15, 22), nici moartea viața. El definește prin stricăciune și moarte ceea ce degradează și ucide, dar nu pe cel ce este nimicit și moare ; iar prin nesticăciune și viață, pe cel ce dă viață și face nemuritor, și nu pe cel înviat și făcut nemuritor.

Prin urmare, omul nu este nici element discordant, nici armonia însăși ; când a înclinat către discordanță, adică spre nesupunere și păcat, el a devenit discordant și cum nu trebuie ; când a înclinat către armonie, adică spre supunere și dreptate, a devenit instrument strălucit și armonios. De când, însă, Domnul, biruitorul morții, a înviat cu trupul, nu-i mai este permis acestuia să cadă iarăși în stăpînirea morții. Dar și despre acest aspect cred că s-a vorbit destul.

VIII

Să argumentăm, deci, cu temeiuri din Scriptură, nu lipsite de importanță, că primul om pe bună dreptate poate fi comparat cu Hristos, că el nu este numai typ, asemănare și imagine a (Fiului) Unuia Născut, ci însăși înțelepciunea și cuvîntul. Pentru că omul, impregnat ca de apă de înțelepciune și viață, a devenit ceea ce era lumina cea neîmserată, care sălășluia în el. De aceea, pe bună dreptate și-a raportat la Hristos cele spuse despre Adam. Pe bună dreptate se spune că Biserica s-a născut din oasele și trupul Său ; această Biserică, pentru care Cuvîntul, părăsind pe Tatăl din ceruri, a coborît pe pămînt și s-a unit cu ea, a trăit extazul și a murit de bunăvoie pentru ea, «ca să-și înfățișeze Biserica slăvită și fără pată» (Efes. 5, 27), a curățit-o în baia (nesticăciunii) și a pregătit-o în vederea primirii și cultivării germenului spiritual al virtuții.

În acest fel se împlinește după cuviință cuvîntul : «Creșteți și vă înmulțiți» (Gen. 1, 28) ; Biserica crește zi de zi în număr, strălucire și frumusețe, datorită unirii și relațiilor intime cu Cuvîntul, care și acum coboară spre noi, când ne amintim de patimile Sale. Biserica n-ar putea concepe altfel pe credincioși și nu i-ar putea naște din nou «prin baia renașterii» (Tit 3, 5), dacă Hristos nu s-ar fi smerit și pentru ei, dacă nu i-ar fi cuprins în Sine în timpul patimilor și n-ar fi murit pentru ei, dacă nu

s-ar fi unit cu Biserica spre a-i da putere din coasta Sa, ca să crească toți cei zidiți de El, cei născuți prin baie, care primesc oase și trup din oasele și trupul Său, adică din sfințenia și slava Sa. Cine vede în oasele și în carnea Înțelepciunii, inteligența și virtutea, are perfectă dreptate ; la fel și cel ce vede în coastă pe «Duhul adevărului», Mîngîietorul, de la care cei luminați prin botez primesc puterea ce-i apără de nestrîcăciune. Este, însă, imposibil să fie cineva părtaș al Duhului Sfînt și să devină mădu-lar al lui Hristos dacă mai înainte Cuvîntul n-a coborît în el ; numai așa poate primi el reînnoirea și se poate umple de Duhul. S-ar putea zice că Duhul, Cel cu șapte înfățișări, despre care vorbește profetul, este coasta Cuvîntului. Din acesta luînd Dumnezeu în timpul (somnului) extatic al lui Hristos, adică în vremea suferinței Sale, îi formează «ajutorul» Său (Gen. 2, 18), vreau să zic, sufletele care i s-au unit și i s-au logodit.

Scripturile numesc adesea «Biserică» adunarea și masa credincioșilor, pe care-i unesc într-o singură persoană și un singur corp. Cei buni, care au îmbrățișat deplin adevărul și s-au eliberat de necuviințele trupului, sînt «ajutorul» lui Hristos, întocmai ca o fecioară, după cuvîntul Apostolului (II Cor. 11, 2) ; ei sînt cei logodiți și uniți Lui și, primind sămînța învățaturii, colaborează cu Hristos ajutînd prin cuvînt la mîntuirea celorlalți. Cît despre cei încă nedesăvîrșiți, care încep să se instruiască în vederea mîntuirii, (aceștia) sînt formați și născuți pentru virtute întocmai ca de pîntecele mamei, de cei desăvîrșiți ; și ei, la rîndul lor, pe măsură ce progresează, devin «Biserică» și ajută la nașterea și educarea altor copii, realizînd în sîmul sufletului lor, ca într-un pîntece matern, viața nepătată a Cuvîntului.

IX

Să avem în vedere, în acest sens, cazul ilustrului apostol Pavel. Pe cînd nu era încă «desăvîrșit» în Hristos (cf. Colos. 1, 28), a fost mai întîi născut și hrănit cu lapte ; Anania l-a evanghelizat și l-a reînnoit prin botez, după cum relatează Faptele Apostolilor. Cînd s-a maturizat și s-a desăvîrșit duhovnicește, a fost făcut «ajutor» și «mireasă» a Cuvîntului, i s-au transmis germenii virtuții și adevărului și a conceput el, cel care mai înainte fusese copil ; devine Biserică și mamă și suferă durerile nașterii pentru cei ce au crezut prin el în Domnul, pînă ce Hristos avea să prindă chip și să se nască în ei. Căci zice : «Copiii mei, pentru care iarăși sufăr durerile nașterii, pînă cînd Hristos va lua chip în voi» (Gal. 4, 19) și altădată : «eu v-am născut prin Evanghelie în Iisus Hristos» (I Cor. 4, 15).

Prin urmare, este corect să raportăm la Hristos pasajul unde se vorbește despre Eva și Adam. Căci aceasta este «taina cea mare» (Efes.

5, 32), taina cu adevărat mai presus de lume, despre a cărei măreție, datorită slăbiciunii și neputinței spiritului meu, nu pot vorbi așa cum trebuie. Însă trebuie s-o fac, n-am decît să continui cele ce v-am spus mai înainte.

X

Apostolul Pavel invită pe toți la sfințenie și înțelepciune, iar cuvintele primului om și Evei le raportează la Hristos și la Biserică, tocmai pentru a îndepărta orice pretext pentru necumpătare. Pentru că unii se lasă pradă patimilor și, forțînd sensul adevărat al Scripturilor, îndrăznesc să invoce ca temei pentru necumpătarea lor cuvintele : «A zis Dumnezeu : creșteți și vă înmulțiți și din această cauză va părăsi omul pe tatăl său și pe mama sa» (Gen. 1, 28 ; 2, 24) ; unii ca aceștia nu se rușinează să se împotrivescă Duhului și să-și satisfacă în felurite chipuri poftele, ca și cînd pentru aceasta ar fi fost făcuți. Pavel, însă, respinge energic aceste păreri greșite și motive inventate. Vrînd să arate cum trebuie să se comporte bărbații cu femeile, el zice că (ei trebuie să se comporte) cum s-a comportat Hristos față de Biserică, cînd s-a dat pe Sine pentru ea «ca s-o sfințească, după ce a curățit-o prin baia apei în cuvînt» (Efes. 5, 26). Se referă apoi la Geneză și amintește cuvintele spuse primului om pentru a lua orice temei celor ce-și satisfac poftele trupești, sub pretextul nașterii de fii.

XI

Iată, fecioare, (cum Pavel) dorind din tot sufletul ca credincioșii să trăiască în castitate, îi subliniază valoarea și încearcă s-o impună prin diferite argumente. El zice : «În legătură cu cele despre care mi-ați scris, bine este ca bărbatul să nu se atingă de femeie» (I Cor. 7, 1) ; aceste cuvinte exprimă fără echivoc ideea că este preferabil ca bărbatul să nu se atingă de femeie. Acesta este pentru el idealul absolut, însă, luînd iarăși aminte la slăbiciunea și lipsa de cumpătare a unora, arzînd după împreunare, acestora le îngăduie să trăiască cu femeile lor, pentru a nu cădea în desfrîu. Dar, imediat după ce formulează această îngăduință, adaugă următoarele : «pentru a nu vă ispiți satana din cauza necumpătărilor» (I Cor. 7, 5). Ceea ce înseamnă : «pentru că voi nu puteți fi întru toate cumpătați, din cauza moliciunii trupurilor (voastre), v-am permis să trăiți cu soțiile voastre, ca să nu fiți mereu ispitiți de cel viclean și să vă apucați de dorință după femeile străine».

XII

Examinînd mai atent aceste texte, aflăm că Apostolul n-a făcut această concesie absolut tuturor și că dacă a făcut-o, a avut în vedere

un motiv bine întemeiat. Zicînd : «bine este ca omul să nu se atingă de femeie» (I Cor. 7, 2), a adăugat : «dar pentru a nu cădea în desfriu, fiecare (bărbat) să aibă femeia lui». Cu alte cuvinte, doar în cazul în care poftele nu pot fi stăpînite, pentru că atunci desfriul devine inevitabil, iar «fiecare femeie să-și aibă bărbatul ei. Bărbatul să-i dea femeii ceea ce îi datorește, la fel și femeia bărbatului. Femeia nu are putere asupra trupului ei, ci bărbatul ; la fel și bărbatul nu are putere asupra trupului său, ci femeia. Să nu vă lipsiți unul pe altul (de datoria de soți), decît doar prin bună învoială pentru un timp, ca să vă îndeletniciți cu rugăciunea ; apoi iarăși să fiți împreună, ca să nu vă ispitească satana, din pricina nestăpînirii (voastre). Lucrul acesta îl spun ca o îngăduință, nu fac din el o poruncă» (I Cor. 7, 2—6).

Acest fel de exprimare este foarte prudent. Însemna că sfatul trebuia luat «ca o îngăduință» și nu «ca o poruncă» ; a dat poruncă atunci cînd a recomandat castitatea și a zis că este bine ca bărbatul să nu se atingă de femeie ; a făcut o îngăduință atunci cînd s-a referit la cei care nu pot, așa cum am spus, să-și înfrîneze pofta. Acestea zice în legătură cu bărbații și femeile care au contractat deja o căsătorie a cărei legătură subzistă și va subzista. În legătură, însă, cu bărbații și femeile care și-au pierdut soții, iată ce spune Apostolul și iată care este sensul cuvintelor sale : «Zic, însă, celor necăsătoriți și văduvelor : este bine pentru ei să rămînă așa, ca și mine. Dar dacă nu se pot înfrîna, să se căsătorească pentru că este mai bine să se căsătorească decît să ardă» (I Cor. 7, 8). Arată și aici că preferă cumpătarea. Rezultă aceasta din faptul că se dă pe sine exemplu pentru a face pe ascultătorii săi să imite acest mod de viață ; pe cel ce a fost o dată căsătorit, îl învață că este mai bine să rămînă singur ca și el. În cazul, însă, în care fierbințeala trupului nu permite un asemenea mod de viață, el îngăduie contractarea celei de-a doua căsătorii. El nu spune că a doua căsătorie este un lucru bun, ci numai că este preferabilă vieții desfrimate. Este ca și cînd cineva — într-una din zilele postului Paștilor — ar oferi hrană unui om grav bolnav și l-ar invita să mănînce din ea, zicînd : «Într-adevăr, dragul meu, ar fi bine ca tu să stăruiești în același (lucru) ca și noi (căci astăzi este interzis tuturor să se gîndească la hrană), dar pentru că prins fiind de boală ai slăbit și pentru că nu poți să rezisti, din această cauză, arătînd îngăduință (față de tine), te sfătuim să întinzi mîna și să iei din alimente, pentru ca nu cumva, din cauza bolii să nu poți rezista foamei și să te pierzi». La fel procedează și Apostolul în acest caz : mai întîi zice că ar vrea ca toți (oamenii) să fie sănătoși și caști ca și el, apoi îngăduie celor robiți poftelor contractarea celei de-a doua căsătorii, ca nu cumva să fie răpuși de lepra desfriului, căci înfierbîntarea poftelor i-ar împinge către paturi

străine. El consideră că este mai bine să contracteze cineva a doua căsătorie decît să ardă de dorință și să trăiască în nerușinare.

XIII

Dar și despre cumpătare, căsătorie, viață conjugală și cele ce sînt folositoare pentru a ajunge la sfințenie, mi se pare că am vorbit de-ajuns. A rămas să spunem dacă și despre feciorie avem vreo dispoziție. Deci, să vorbim și despre aceasta. Zice Pavel: «Cît despre fecioare, nu am poruncă de la Domnul. Le dau însă un sfat, ca unul care am fost miluit de Domnul să fiu vrednic de crezare. Socotesc că este bine, avînd în vedere strimtoarea de acum, să rămînă fiecare așa cum este. Ești legat de o femeie? Nu căuta să fii dezlegat. Nu ești legat de o femeie? Nu căuta femeie. Iar dacă te însori, nu ai păcătuit; și dacă fecioara se mărită, nu a păcătuit. Dar aceștia vor avea necaz în trup și eu vreau să vă cruț» (I Cor. 7, 25—27).

Cu multă prudență abordează problema fecioriei. Dîndu-și părerea că fiecare poate să-și mărite fata cu cine dorește — căci, desigur, nimic din cele ce duc la sfințenie nu trebuie să se facă prin constrîngere și forță, ci după deliberarea liberă a sufletului (căci acest lucru este plăcut lui Dumnezeu) — ține să sublinieze că nu spune acestea în numele, ci că exprimă voința Domnului. Zicînd: «iar dacă se căsătorește, fecioara nu păcătuiește», el revine asupra celor spuse puțin înfricoșat și lasă să se înțeleagă că a dat aceste sfaturi în virtutea unei îngăduințe omenеști și nu divine. Zicînd: «și dacă fecioara se căsătorește, nu păcătuiește», adaugă: «aceștia vor avea necaz în trup, iar eu vreau să vă cruț». Aceasta înseamnă: pentru că voiam să vă cruț am făcut aceste concesiuni. Pentru că așa gîndeai unii și ca să nu apar că vă împing cu forța către un alt mod de viață. Iar dacă preferați calea căsătoriei, pentru că nu puteți trăi în feciorie, socotesc că este folositor să vă domoliți înfierbințeala cărnii și să nu abuzați de corpurile voastre și să le dați necurăției. După aceea, adaugă: «Aceasta zic, fraților, că vremea s-a scurtat și cei ce au femei să fie ca și cînd n-ar avea» (I Cor. 7, 29). Apoi, revenind asupra acelorași (lucruri), își termină cuvîntul lăsînd impresia că stăruie în favoarea vieții în feciorie. El adaugă la cele dinainte următoarele: «Eu vreau ca voi să fiți fără grijă. Cel neînsurat se îngrijește de cele ale Domnului, cum să placă Domnului, pe cînd cel însurat se îngrijește de lucrurile lumii, cum să placă nevestei. La fel este deosebire între femeia măritată și fecioară: cea nemăritată se îngrijește de cele ale Domnului, ca să fie sfîntă la trup și la duh, pe cînd cea căsătorită se îngrijește de cele ale lumii, cum să placă bărbatului» (I Cor. 7, 32—34). Or, pentru toți este clar că a te îngriji de lucrurile Domnului și a plăcea Dom-

nului este mult mai bine decît a te îngriji de lucrurile lumii și a plăcea nevestei. Cine este atît de fără minte și are vederea atît de slabă, încît să nu înțeleagă că îndemnul lui Pavel înclină spre castitate? «Căci — zice el, — vă spun acestea spre binele vostru, nu ca să vă prind în laț, ci pentru că așa se cuvine» (I Cor. 7, 35).

XIV

Din cele spuse de Pavel rezultă că fecioria este un dar al lui Dumnezeu; de aceea, el respinge pe cei necumpătați, care îmbrățișează această stare numai pentru că sînt împinși de slava deșartă, și-i îndeamnă să se căsătorească, de teamă ca nu cumva vigoarea trupului să provoace în ei pasiuni arzătoare și la imboldul acestora să dezonoreze sufletul. Iată ce ne învață el: «Dacă socotește cineva că este rușinos pentru fiica sa să treacă de floarea vîrstei și așa trebuie să fie, să facă ce vrea; nu păcătuiește; să se mărite» (I Cor. 7, 36). El preferă, deci, în chip firesc, căsătoria vieții destrăbălate. Aceasta în legătură cu cei care îmbrățișează fecioria, dar cu greu suportă urmările ei și se descurajează; de rușine față de oameni afirmă că perseverează în ea, în realitate ei sînt incapabili de această stăruință. Cînd, însă, cineva în perfectă libertate de voință se hotărăște să-și păstreze trupul feciorelnic și nu încearcă nici o constrîngere — prin constrîngere (Pavel) înțelege pofta ce împinge coapsele la împreunare, pentru că trupurile se deosebesc între ele, — cînd luptă și perseverează energic în promisiunea făcută și o ține pînă la capăt, pe unul ca acela Apostolul îl îndeamnă să stăruie (în hotărîrea sa) și îl dăruiește cu premiul fecioriei. Căci, zice el, cel ce poate și se ambiționează să-și păstreze trupul feciorelnic foarte bine face, pe cînd cel ce nu poate și (de aceea) se căsătorește legal și nu se minjește prin legături clandestine, de asemenea, bine face. Dar și în legătură cu aceste (chestiuni s-a vorbit) indeajuns. Să ia în mînă cine vrea epistola către Corinteni și, parcurgînd cele scrise, să examineze paralel cele spuse de noi și va vedea că totul este în deplină armonie și concordanță. Acestea sînt, Virtute, cele pe care, după puterea mea, ți le ofer spre lauda castității.

Euboulion: Grigorie, prin foarte multe (întorsături), după ce a folosit un ocean de cuvinte, abia a ajuns la mal.

Grigorie: Se pare că așa este. Dar hai să amintim și pe celelalte cît mai exact — pentru că ceea ce am auzit parcă îmi răsună încă în urechi — înainte de a zbura și a scăpa. «Căci din memoria bătrînilor se șterg ușor veștile de curînd aflate».

Euboulion: Da, vorbește. Căci pentru a ne bucura de auzirea acestor (discursuri) am venit aici.